

№ 19 (420)
Май 2012 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

➔ **Новае выданне: выйшаў «Вялікі слоўнік беларускай мовы»** – **стар. 2**

➔ **Царкоўнае краязнаўства: 600 гадоў Петрапаўлаўскай царкве** – **стар. 3**

➔ **Канферэнцыя: Купалаўскія чытанні ў Гродне** – **стар. 4**

Фота Наталі КУПРЭВІЧ

На тым тыдні...

✓ **16 мая** ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адбыўся вечар «**Шлях да Быкава**». Лёс Васіля Быкава быў апалены вайной, пра якую ён з магутнай сілай змог сказаць праўду, раскрыць яе антычалавечую сутнасць. Для пісьменніка вайна стала мерай чалавечай годнасці.

Перад пачаткам мерапрыемства ў прысутных была магчымасць пазнаёміцца з выстаўкай «Васіль Быкаў. Шлях вызначаны лёсам» і паглядзець дакументальны фільм рэжысёра Сяргея Ісакава «Я раскажу вам пра вайну».

✓ **17 мая** ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася **прэзентацыя факсімільнага выдання (у двух кнігах) Выдавецтва Беларускага Экзархата – «Житие блаженной Евфросинии, игумени монастыря Вседержителя Святого Спаса во граде Полоцке»** (спіс сярэдзіны XVI ст.), **прымеркаванае да 1150-годдзя Полацка**.

У межах мерапрыемства ў бібліятэцы арганізаваная выстаўка «Славен град Полоцк», дзе прадстаўлены выданні 1582–2010 гг., прысвечаныя гісторыі і культуры Полацка. Таксама былі прадэманстраваны выданні XVIII–XIX стст., што выйшлі з друкарні Полацкага езуіцкага калегіума на польскай і лацінскай мовах. Сярод іх – «Miesiecznik Polocki» («Полацкі месячнік») – першы часопіс на тэрыторыі дарэвалюцыйнай Беларусі. Экспазіцыя ўключае таксама і сучасныя выданні, прысвечаныя Полацку. З экспанатамі выстаўкі можна пазнаёміцца ў чытальнай зале аддзела рэдкіх кніг і старадрукаў да канца чэрвеня.

✓ **19 мая** Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы ў межах міжнароднай акцыі «Ноч музеяў» запрасіў усіх ахвочых паўдзельнічаць у новым праекце «**Паўлінка-NEXT**». Сёлета спаўняецца 130 гадоў з дня нараджэння паэта і 100 гадоў з часу напісання яго знакамітай п'есы «Паўлінка». Святочная ноч ажывіла купалаўскіх персанажаў, сабрала безліч Паўлінак, зачаравала мілагучнымі спевамі. Таксама адбылося адкрыццё выстаўкі «Неўміручая Паўлінка», майстар-клас па старадаўніх беларускіх народных танцах, чытанне вершаў Купалы і інсцэніроўка ўрыўка з п'есы «Паўлінка», кірмаш рамёстваў, майстар-клас па пляценні косаў і конкурс на самую прыгожую касу, майстар-клас па валянні сувеніраў. Прайшла канцэртная праграма маладых выканаўцаў, гуртоў «Alta Mente», «Нельга забыць», «Varadeno», школы этнічных барабанаў «TeKaDum» і інш.

✓ Сёлета ў святочнай «**Ночы музеяў**» прынялі ўдзел розныя музеі краіны, прапанаваўшы разгорнутыя праграмы, што складаліся не толькі з прагляду экспазіцыяў, але і з забаўляльных мерапрыемстваў: канцэртаў, майстар-класаў, конкурсаў і інш.

Падрабязней пра «Ноч музеяў» чытайце ў сённяшнім (стар. 5) і наступным нумарах.

2012 – Год Беларускай Кнігі

Любяць дзеці край

Сакавіцкія канікулы немагчыма ўявіць без Тыдня дзіцячай кнігі. Гэта наша традыцыя. Раней наладжваліся нават своеасаблівыя спаборніцтвы: хто больш кніг прачытае. А арбітрам выступаў бібліятэкар. Тыдзень кнігі – заўсёды цёплая і радасная падзея ў чытачоў бібліятэкі. Сёлета яе Вялікасць Кніга ў асаблівай пашане, таму і мерапрыемствы ў бібліятэках праходзяць з асаблівым размахам.

Адкрыццё Тыдня кнігі, арганізаванае работнікамі Шчучынскай раённай дзіцячай бібліятэкі і раённага Дома культуры, прайшло надзвычай цікава і весела. Вучні малодшых класаў трох гарадскіх школ сабраліся ў РДК. Там дзятву ўжо чакала Каралева кнігі і казачныя персанажы. Юныя ўдзельнікі свята з задавальненнем прымалі ўдзел у конкурсах і віктарынах, арганізаваных вядучай Вольгай Кіры-

люк – загадчыцай маладзёжнага сектара РДК і Ганнай Феслер – вядучым метадыстам РДК. Злы і жорсткі Бармалей (рэжысёр РДК Юлія Бучылка) на самой справе аказаўся не такім дрэнным і хутка пасябраваў з юнымі чытачамі. Дзеці лёгка разгадалі яго самыя складаныя загадкі. З цікавасцю паслухалі ўдзельнікі свята гісторыю ўзнікнення кнігі, даведаліся, што першы друкарскі станок сканструяваў Іаган Гутэнберг, а першую

кнігу па-беларуску выдаў Францыск Скарына.

Лепшыя чытачы дзіцячай бібліятэкі і заўзятыя аматары кніг з кожнага класа атрымалі падарункі, якія ўручыла ім Каралева кнігі. А музычным падарункам для ўсіх удзельнікаў свята сталі песні ў выкананні Ірыны Козіч, вучаніцы СШ № 1 г. Шчучына, Наталлі Трахімчык і Віталіны Панімаш, вучаніцаў гарадской СШ № 3 і гімназіста Цімура Панова. Дарэчы, Цімур выдатна справіўся з роляй доктара Айбаліта, а Таццяна Яцэвіч і Уладзіслаў Хваль, вучні СШ № 3, ідэальна сыгралі іншых персанажаў казкі Карнея Чукоўскага.

У бібліятэках раёна ў гэты дзень таксама адбылося святочнае адкрыццё Тыдня: «Зорнае неба чытачоў» у Астрынскай дзіцячай бібліятэцы, «Свет ведаў адкрывае кніга» ў Ляшчанскай СБ, «Прывітанне, Кніжкін тыдзень» у Мураванскай СБ і інш. Чытачы пазнаёміліся з кніжнымі выставамі, прысвечанымі Году кнігі, гісторыі кнігі і кнігавыдання на Беларусі, яркімі дзіцячымі выданнямі: «Кніга – крыніца ведаў і мудрасці», «Добрыя кнігі – сябры назаўжды», «На літаратурных хвалях» і інш.

Наведнікі ляшчанскай бібліятэкі – выхаванцы сацыяльна-педагагічнага цэнтра

(Заканчэнне на стар. 2)

Нядаўна свет убачыла ўнікальнае выданне – нарэшце з’явіўся вялікі слоўнік беларускай мовы, пра неабходнасць якога даўно гаварылі дзеячы культуры, навукоўцы. У «Вялікі слоўнік беларускай мовы» яго аўтар Фёдар Піскунова ўключыў прыкладна 223 тысячы слоў. Трэба сказаць, што папулярны ў карыстальнікаў слоўнік пад рэдакцыяй Мікалая Бірылы – выдадзены ў 1987 годзе, у ім 117 тысяч слоў. Сёлета ў маі НАН Беларусі выдала «Слоўнік беларускай мовы», у якім прыкладна 150 тысяч слоў.

Днямі на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта прайшло прадстаўленне слоўніка Ф. Піскунова, на якім былі студэнты-філолагі, выкладчыкі ўніверсітэта, а таксама запрошаныя госці, сярод якіх – сябры Кансультацыйнай рады слоўніка прафесар, доктар філалагічных навук Генадзь Цыхун, паэты Генадзь Бураўкін і Сяргей Законнікаў, перакладчык з украінскай мовы і на ўкраінскую Валер Стралко. Вёў рэй на мерапрыемстве слынны мовазнавец, загадчык кафедры гісторыі беларускай мовы БДУ Мікалай Прыгодзіч. Ён і Генадзь Цыхун звярнулі ўвагу прысутных на значнасць зробленага Ф. Піскуновым, які з некалькімі бескарыслівымі адзінадумцамі выканаў працу цэлага навуковага інстытута. Нездарма прагучала параўнанне гэтага чалавека з

Выйшаў Вялікі Слоўнік

Ф. Піскунова і М. Прыгодзіч

Іванам Насовічам, якога цяпер называюць слынным лінгвістам: «Пройдзе час, і гэты эпітэт будзе ўжывацца і да асобы Піскунова».

Пад час больш як гадзінага мерапрыемства было выказана шмат развагаў пра слоўнік, заўвагаў ды пажаданняў, прапановаў, а таксама – словаў удзячнасці за зробленае. Г. Бураўкін новае выданне назваў важкім, у прамым і пераносным сэнсе, аргументам для тых, хто кажа, што наша мова бедная, у ёй няма належнай колькасці слоў, каб выказаць і высокія пачуцці, і навуковыя тэорыі, і тонкія ма-

тэрыі. Па-свойму эмацыйным было і выступленне літаратара, рэдактара Юрася Пацюпы. Ён адзначыў, што ў слоўнік сабраная самая разнастайная лексіка, што актыўна скарыстоўваецца ў жыцці цягам дзесяцігоддзяў. «Мне даводзілася не раз чуць аргумент карэктараў, што слова трэба прыбраць з тэксту бо “яго няма ў слоўніку”, а ў пацвярджэнне суразмоўца патрасаў мяне старым зацёганым выданнем колькідзесцігадовай даўніны». І сапраўды, праблема нават прастай фіксацыі ўсяго лексічнага запаса востра стаіць ужо даўно.

Адным з прынцыпаў Ф. Піскунова было адмовіцца ад неапраўданых, паводле яго меркавання, пазнакаў кшталту «рэгіянальнае», «размоўнае». Вось чым ён аргументуе: «Наадварот, наспеў і пераспеў час эклезіястаўскага “збірання камянёў”: адшукаць, зафіксаваць, урававаць ад знікнення ўсё ацалелае з моўнага багацця без надання чорных пазнак “разм.”, “абл.”, якія часта атрымлівала беларускае слова па шаблонах рускамоўных лексікаграфічных крыніц. Аўтар свядома адмовіўся ад падобных пазнак, бо ў сучасным беларускім маўленчым узусе рэгіянальныя народна-гутарковыя формы практычна спынілі існаванне, страціўшы сваіх носьбітаў пад прэсам маштабных працэсаў міграцыі і ўрбанізацыі, паўсюднага ўкаранення гранічна зрусіфікаваных формаў змешанага маўлення. На сучасным этапе спадальнага развіцця мовы гіпакратаўскаму прынцыпу “не нашкодзь” адпавядала б больш мяккая атрыбуцыя тых слоў, якія маглі б ужывацца ў стылістычна афарбаваных кантэкстах».

Тут варта прывесці цытату і з калектыўнай прадмовы сяброў Кансультацыйнай рады: «Прынцыповае адрозненне новага слоўніка ад папярэдніх у тым, што ён

грунтуецца на апрацаванні непараўнальна большага аб’ёму беларускамоўных тэкстаў (больш за 70 млн ужыванняў) і адлюстроўвае рэальны стан сучаснай беларускай мовы, сістэматызуючы ўнікальны лексічны матэрыял. Максімальна поўна пададзена лексіка, якая з’явілася і пашырылася за апошняга дзесяцігоддзі, многія словы тут фіксуюцца ўпершыню. Гэты збор, трэба зазначыць, вылучаецца прагматычным і талерантным падыходам аўтара да новых ці адроджаных моўных з’яў, у тым ліку перыферычных і інавацыйных».

Акрамя аб’ёму слоўнік Ф. Піскунова адметны навуковым аналізам: тут падаецца ўпершыню выкананая для беларускай мовы поўная класіфікацыя зменных слоў. Кожная адзінка мае адмысловы код, у канцы ж кнігі даюцца 300 табліцаў, якія ахопліваюць усе варыянты скланення прыметнікаў і назоўнікаў і спражэння дзеясловаў.

Напрыканцы варта адзначыць, што першы наклад у 20 асобнікаў коштам аўтара слоўніка аддрукавала выдавецтва «Тэхналогія», на чарзе – 2-е выданне, наклад якога будзе 200 асобнікаў. Але ўжо бачна, што гэта надзвычай малая колькасць, каб задаволіць патрэбы ўсіх зацікаўленых. Тым не менш – пачатак ёсць. І мы віншуем сп. Піскунова з выхадам «Вялікага слоўніка беларускай мовы», шчыра дзякуем яму і ягоным памочнікам.

Лявон ПАЛЬСЬКІ
Фота Уладзіміра ПІРАГА

2012 – Год Беларускай Кнігі

Любяць дзеці край

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Літаратурна-музычным дыляжансе «Кнігі открываюць мир» падарожнічалі маленькія чытачы Жалудоцкай гарпясляковай бібліятэкі. Была аформленая кніжная выстаўка «Казкі з усяго свету». З прывітальным словам выступілі вядучыя – вучаніца 4 класа Ангеліна Асцюкевіч і вучаніца 3 класа Надзея Хмяльніцкая, якія паведамілі шмат цікавага аб кнігах. Выступілі таксама маладыя артысты Маргарыта Бекіш, Сафія Клімовіч, Віалета Буча, Дар’я Бачко, Кацярына Зубель, а бібліятэкар Г. Бекіш правяла шэраг віктарынаў.

Кожны дзень канікулаў дзеці мелі магчымасць наведаць бібліятэкі. Цікавыя і разнастайныя мерапрыемствы, што праходзілі тут, прысвячаліся юбілейным датам дзіцячых паэтаў і пісьменнікаў. Гэты год юбілейны для Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Танка, Карнея Чукоўскага, Валянціна Катаева... Бібліятэкар Каменскай СБ правяла літаратурную віктарыну «Казкі любяць усе на свеце». Дзеці пачатковых класаў мясцовай школы Дзіма Белаец, Каця і Дзіма Аляхно-

вічы і іншыя сталі знаўцамі відэавіктарыны «Казкі Карнея Чукоўскага», якая складалася з 7-і тураў.

Незвычайную праграму для маленькіх чытачоў падрыхтавалі бібліятэкары Астрынскай гарпясляковай дзіцячай бібліятэкі. Кожны дзень канікулаў меў сваю адметнасць і назву: «Чытацкае зорнае неба», «Роднай зямлі галасы», «Чытаем па-беларуску», «Дзіцячай радасці крыніца», «Добрым быць зусім не проста», «Адпачнем разам».

Любяць і паважаюць юныя чытачы Шчучыншчыны беларускія дзіцячыя кнігі і іх аўтараў. Бібліятэкары ў рамках акцыі «Чытаем па-беларуску» прапагандавалі не толькі класікаў беларускай літаратуры (паэтычная кампазіцыя «Роднай мовы песняры» Навадворскай СБ, дзень кнігі «Блакiтная кніга ў творах беларускіх пісьменнікаў» Першамайскай СБ), але і знаёмілі з творчасцю мясцовых літаратараў, краязнаўцаў праз літаратурныя гадзіны і падарожжы, прэзентацыі і інш. Камплімент беларускай кнізе зрабілі бібліятэкары Астрынскай ДБ. Яны падрыхтавалі літаратур-

Мерапрыемства ў Навадворскай бібліятэцы

ную кампазіцыю «У госці да вялікіх паэтаў», прысвечаную 130-годдзю Янкі Купалы і Якуба Коласа, з паказам мультымедычнай прэзентацыі «Нам засталася спадчына».

У сакавіку на Шчучыншчыне стартвала дабрачынная акцыя «Падары дзецям кнігу», мэта якой – прыцягнуць увагу грамадскасці да дзяцей-сіротаў. У бібліятэках раёна вядзецца збор дзіцячай літаратуры для іх.

Краязнаўчай тэматыцы былі прысвечаныя мерапрыемствы, прымеркаваныя да 475-годдзя

Шчучына і 50-годдзя надання яму статусу горада. У гістарычныя вандрожкі «Мой Шчучын, у сэрцы адзіны» і «Падарожжа па родным горадзе» накіраваліся чытачы Навадворскай і Ліпніцкаўскай сельскіх бібліятэк.

Павагу і ўдзячнасць надзейнаму сябру – кнізе выказалі юныя чытачы кожнай бібліятэчнай установы раёна.

Тэрэза СОСНА,
галоўны бібліятэкар аддзела
бібліятэчнага маркетынгу
Шчучынскай ЦРБ імя Цёткі

«Берагіня» запрашае

З 21 па 24 чэрвеня ў гарадскім пасёлку Акцябрскі Гомельскай вобласці мае адбыцца VII Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва «Берагіня». Яго заснавальнікамі з'яўляюцца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Гомельскі абласны і Акцябрскі раённы выканаўчы камітэты, грамадскае аб'яднанне «Беларускі фонд культуры».

Чытачы нашай газеты добра ведаюць з публікацыяў, што «Берагіня» – унікальны і самабытны форум фальклорнага мастацтва ў краіне. Яго асноўныя мэты – развіццё і прапа-

ганда беларускай нацыянальнай культуры, далучэнне да традыцыйнай народнай творчасці, знаёмства з нацыянальнымі культурамаі іншых краінаў, падтрымка маладых талентаў. У фестывалі прымаюць удзел дзіцячыя фальклорныя калектывы, аўтэнтчныя гурты, ансамблі народнай музыкі, пары-выканаўцы народнага побытавага танца, якія вывучаюць, пераймаюць і папулярна з'яўляюць аўтэнтчную мастацкую культуру свайго краю.

Сёлета больш за 800 удзельнікаў з'едуцца з розных куткоў Беларусі, а таксама госці з Украіны, Расіі і іншых

краінаў, каб прадэманстраваць сваё майстэрства.

Праграма мерапрыемстваў прадугледжвае конкурсныя і канцэртныя выступленні калектываў і асобных выканаўцаў: носьбітаў і пераемнікаў народных традыцыяў. За 4 фінальныя дні фестывалю пройдуць 24 мерапрыемствы. Адзнаку якасці выступленняў і прэзентацыі мастацкіх праграмаў удзельнікаў зробіць Савет экспертаў, які складаецца з вядомых навукоўцаў і дзеячаў культуры і мастацтва.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Прыгожы храм, што знаходзіцца ў цэнтры сталіцы па вуліцы Няміга, – царква Святых Пятра і Паўла, сёлета адзначае 600 гадоў. Помнік беларускай архітэктуры – падарунак нашых пращураў.

У 1610 годзе сабраліся ў Верхнім горадзе жыхары абураныя немагчымасцю праводзіць набажэнствы, таму што колькі гадоў таму згарэла драўляная царква. Натойп віраваў. Ён патрабаваў ад гарадскіх уладаў выдзялення месца на будаўніцтва новай царквы. Асобы, што сабраліся на гэты «мітынг», прадстаўлялі шырокае сацыяльнае кола. Сярод іх былі рамеснікі, гандляры, заможныя і збяднелыя. Відаць, рашучасць гараджанай прымусіла ўлады пайсці на наступач, і частка гарадской тэрыторыі была выдзелена. Яна знаходзілася каля рэчышча Нямігі і недалёка ад замкавых валоў. Пачалася народная будоўля. Хто даваў грошы, хто будаўнічы матэрыял, а немагчымыя прымалі непасрэдна ўдзел ва ўзвядзенні святыні. 1612 год, можна лічыць, стаў тою адпраўной кропкаю, якая і з'яўляецца часам будаўніцтва святыні і пачаткам яе дзейнасці.

Без значных сродкаў гараджанай наўрад ці царква стала б упрыгожаннем горада. І нам гэта трэба цаніць. У цывілізаваным свеце прозвішчы і імёны звычайна зафіксаваныя на пыльдах і замацаваныя на сцяне будынка, узведзенага за іх сродкі. Мяркую, што на сцяне царквы Святых Пятра і Паўла такая пыльда з'явіцца. Не блага і ўказаць сапраўдную назву царквы, а не перайменаваную ў XIX стагоддзі ў Кацярынінскую.

Каштоўная ва ўсіх сэнсах для кожнага менчука царква неаднойчы цярпела за сваю 600-гадовую гісторыю. Непрыемнымі для яе былі бамбёжкі пад час Другой сусветнай вайны. Але самым страшным было стаўленне ўладаў савецкага часу. Пачалося ўсё з перапланіроўкі ў 1960-х гадах вуліцы Нямігі. Спачатку царкву закрыў гмах «Дома мадэляў», а потым будынк «Белпрампраекта» і жылога дома № 6 па вуліцы Няміга. Гэтыя новабудоўлі не былі арыгінальным архітэктурным

Краса нашых продкаў

Да 600-годдзя мінскай царквы Святых Пятра і Паўла

вынаходніцтвам. Першыя два – тыповыя праекты вытворчых пабудоваў, што ўзвышаюцца побач з многімі заводамі. З новым будаўніцтвам была зруйнаваная забудова XVIII–XIX стагоддзяў і ліквідаваная планіровачная структура ўтульных кварталаў старажытнай Нямігі. І атрымалася, што галоўны ўваход у царкву стаў паблізу дома № 6, які закрыў від на Петра-Паўлаўскаю царкву з Ракаўскага прадмесця, «Дом мадэляў» – з боку Свіслачы, а «Белпрампраект» – з Верхняга горада. Такім чынам, помнік архітэктуры XVII стагоддзя

га асяродка царквы Святых Пятра і Паўла. Месца вакол храма згубіла сваю каларытнасць, дух старажытнасці. Царква выглядае неяк няўтульна і сіратліва сярод гэтых шматпавярховак.

А калісьці яе шпілі з гонарам узвышаліся над дахамі дамоў, з радасцю гучалі званы. Царква прыцягвала да сябе добрых і ветлівых менчукоў. Кожны квадрат зямлі вакол царквы быў старадаўняй гісторыяй горада. Тут у 1067 годзе адбылася бітва, апісанне якой захавалі для нас продкі ў летапісах і ў магутным неўміручым творы – «Слове аб палку Ігаравым».

Фота Уладзіміра ПУЧЫНСКАГА

быў «закратаваны». І ў дадатак, з узвядзеннем гэтых будынкаў былі знішчаныя пры земляных работах значныя па плошчы культурныя пласты ранняга і позняга сярэднявечча. Яны назаўсёды страчаныя для даследаванняў, і гэтым паменшыліся веды пра нашу мінуўшчыну. Гэтыя тры архітэктурныя монстры сапсавалі выгляд месца.

Яшчэ адным з «цудаў» архітэктуры стаў няцотны бок па вуліцы Няміга. Новабуд завяршыў знішчэнне гістарычна-

равым». Цікава, што царква і месца бітвы знаходзяцца побач. Ці не выпадкова гэта, што месца ўзвядзення царквы выбране каля Нямігі? Узгадаю, што гарадскі магістрат доўга цягнуў з выдзяленнем пляцоўкі пад новую царкву. Але пад ціскам гараджанай саступіў. І дзе? Не на тэрыторыі Верхняга горада, цэнтры Менска ў XVII стагоддзі, найбольш прэзентабельным месцы і да таго ж самым высокім, а паўзбоч, там дзе працякала Няміга. Зададзімся пытаннем: чаму?

Логіка нашых разважанняў наступная. Месца для будаўніцтва царквы звычайна выдзяляецца на незаселенай пляцоўцы, каб не замінаць цывільнай забудове. І яшчэ. Ёсць шмат прыкладаў, калі царквы ўзводзілі на ранейшых язычніцкіх свяцілішчах або там, дзе існавалі старажытныя пахаванні. У «Слове аб палку Ігаравым» сцвярджаецца, што берагі Нямігі былі засеяныя не болагам (травой), а касцёмі воўў. Ці не ўказвае гэта на тое, што на частцы гарадской тэрыторыі быў некранны будоваў могілнік ранняга сярэднявечча, курганы, пахаванні дружыннікаў, што загінулі пад час бойкі 1067 года? Неаднойчы навукоўцы даказвалі праўдзівасць радкоў многіх летапісаў. Летапісы – гэта афіцыйны дакумент. Ім трэба давяраць, як мы не адвяргаем сапраўднасць напісанага ў афіцыйных дакументах апошніх стагоддзяў. Магчыма, што народная памяць захавала гэтае месца як трагічнае, святое. Можна, таму гарадскія ўлады таго часу так доўга не маглі знайсці пляцоўку для новай царквы і вырашылі выдзяліць яе там, дзе быў старажытны могілнік? Месца недатыкальнае для грамадзянскага будаўніцтва, але магчымае для ўзвядзення святыні.

Колькі гадоў таму мною было прапанавана паставіць помнік падзеям бітвы на Нямізе якраз на тым месцы, дзе яшчэ не быў узведзены бетонны монстр па няцотным баку вуліцы Няміга. І як было б цудоўна, калі б менчукі і госці сталіцы змаглі б ускласці кветкі каля помніка, пакланіцца старажытнай царкве, месцу гістарычнай памяці горада і народа.

На жаль, Мінск, у адрозненне ад сталіцаў іншых суседніх дзяржаваў, не мае помніка, прысвечанага пачатку яго летапіснай гісторыі.

На жаль, царква Святых Пятра і Паўла, якая сёлета адзначае 600 гадоў, «заціснутая» ў закутках шматпавярхоўя.

Але спадзяюся, што прыйдзе час, і храм стане вольным ад бетонных кайданоў і будзе даступным для агляду, адкрыецца красой архітэктурнай прыгажосці.

*Пятро РУСАЎ,
археолог*

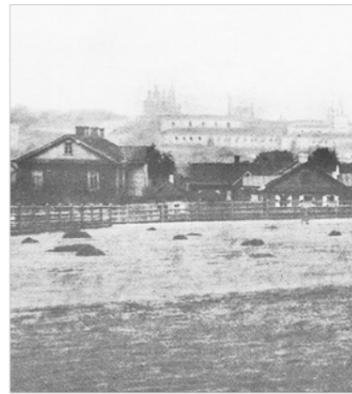
130 гадоў
Якуб Колас
Янка Купала

Віктарына

Песнярам роднага слова прысвячаецца

У канцы XIX – пачатку XX стст. у Мінску на Траецкай плошчы (цяпер тут тэатр оперы і балета) працаваў Траецкі базар – адзін з самых значных і ажыўленых у горадзе. Магчыма, адна з гандлярак гэтага рынку стала прататыпам герані верша Янкі Купалы «Бабулька – прадаўшчыца зёлак». Дзе і калі ўпершыню быў надрукаваны верш?

Чакаем вашыя адказы да 5 чэрвеня ўключна. Да ведама чытачоў: у віктарыну можна ўключыцца з адказу на любое пытанне, бо ўвага будзе звяртацца на дакладнасць адказу і, па магчымасці, яго разгорнутасць.

Траецкая плошча
(пач. XX ст.)

Сёлетнія Купалаўскія чытанні прайшлі пад знакам юбілею класіка: 7 ліпеня спайняецца 130 гадоў з дня яго нараджэння. Гэта ўжо дзявятая па ліку з пачатку аднаўлення навуковай традыцыі рэспубліканская канферэнцыя.

Асоба і творчасць народнага песняра нязменна прыцягваюць навукоўцаў. Гэтым разам было заяўлена звыш ста тэмаў. Упершыню яны былі прапанаваныя і новай навуковай генерацыяй – студэнтамі. Аргкамітэт быў рады вітаць і настаўнікаў, сярод якіх прысутнічалі не толькі філолагі з Гродна, але і з Карэліцкага раёна. Сярод гасцей – навукоўцы з Мінска, Брэста, Мазыра.

Традыцыйна ўрачыстае адкрыццё канферэнцыі ўпрыгожыла літаратурна-музычная кампазіцыя «Песню зямля ўскалыхала...». Беларуская зямля ўскалыхала, узгадвала геніяльную постаць вялікага песняра. А ягоная песня ў сваю чаргу ўскалыхала наш Край. Над ім пранеслася Купалава Слова, бо было заяўлена паэтам на свет цэлы, што абяздолены і абязмоўлены люд гэтага Краю жыве, жыве Беларусь. Слова Купалава надзвычайнае. Прагучалі песні на верш «Шчасліваць», у якім паэт імкнецца вызначыць, што ёсць шчасцем для песняра, што ёсць шчасцем для чалавека. І адказвае – воля, свабода. Воля, якую дае ўзлёт сакаліных крылаў, агні зарніцаў.

Лірыка-Купалу глыбока хваліла краса зямлі пад вечным Небам, цуд ляснога царства, глыбіні ляснога возера. Песня «Лясное возера» перанесла ў зачараваны край беларускай мінуўшчыны. А яшчэ шчасцем для песняра – каханая, тая, для якой збудаваў недасяжны пасад, для якой спяваў найдасканалую песню. Дык кім жа была яна для паэта? Купала адказаў на гэтае пытанне ў сваім класічным вершы «А яна...».

Два гады таму ў літаратурна-музычнай кампазіцыі «З Купалавым Словам», якую арганізатары віталі ўдзельнікаў чытанняў, прысутных асабліва ўразіла «Малітва» ў выка-

Пра місію песняра

Чытанні ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Янкі Купалы: працяг традыцыі

Удзельнікі канферэнцыі перад школай у Астрыне

нанні Алены Каданавай. Гэтым разам Алена зноў спявала гэтую песню. Спявала на біс і на развітанне. Гэта было яе апошняе выступленне на нашым навуковым форуме ў якасці студэнткі, бо яна ўжо – выпускніца. «Малітва», якую Купала натхніна прамаўляе да Магутнага Бога, да Неба і да ўсіх нас, у многіх выклікала на вачах слёзы.

Традыцыйна на пленарным пасяджэнні слова меў прафесар кафедры беларускай мовы І. Лепшаў. Ён не толькі пазнаёміў з сваім дакладам «Функцыянальнае выкарыстанне фразеалагізмаў у «Тутэйшых» Янкі Купалы», які пазней будзе неаднойчы згаданы іншымі выступоўцамі, але і прачытаў пранікнёны артыкул пра стан роднай мовы.

Адметнасць сёлетніх чытанняў у тым, што асноўная частка мерапры-

емстваў праходзіла на Шчучыншчыне, у мясцінах, звязаных з першай беларускай паэткай XX стагоддзя, паплечніцай Купалы Алаісай Пашкевіч. Напачатку наведалі яе магілу ў Старым Двары, дзе прагучаў паэтычны рэкіем «На магіле ўзды дубам...». Вершы паэтки чыталі студэнты-філолагі.

У Астрынскай сярэдняй школе імя Алаізы Пашкевіч, з якой выкладчыкі кафедры беларускай літаратуры стала супрацоўнічаюць, заўсёды радыя гасцям. Усіх, хто з'яўляецца тут, найперш сустракае сама паэтка. Прыгожы помнік ёй усталяваны ў цэнтры школьнага двара. А ў падрыхтаванай па-святочнаму актавай зале ўдзельнікаў канферэнцыі звонкай песняй віталі мясцовыя спявачкі. Асабліва прыемна было сябрам аргкамітэта пабачыць на сцэне якраз такі партрэт Купалы, які быў змешчаны і на нашай праграме. Атрымалася такая выпадковая суладнасць.

У сваё прывітальнае слова дырэктар школы Ю. Пыш уклаў і гонар за свой край, што падараваў беларусам вялікую паэтку, і зацікаўленасць у такіх сустрэчах, і пажаданне плёну ўдзельнікам навуковай імпрэзы.

У другім пленарным пасяджэнні напачатку слова мелі два навукоўцы: прафесары ГрДУ А. Пяткевіч – нязменны арганізатар Купалаўскіх чытанняў у далёкія 1950–1960 гады і І. Жук, дзякуючы якому гэтае свята навукі было адноўлена ў нашым універсітэце праз трыццаць гадоў, восенню 1995-га.

Нязменна ўвагу навукоўцаў выклікаюць выступленні П. Васючэнкі, які і гэтым разам прапанаваў цікавую тэму – «Купала як дэміург: жыццесцвярдзальная місія песняра».

Цалкам новыя падыходы, нязвычайныя для традыцыйнага літаратурнаўства ў асэнсаванні класікі студэнтамі Беларускай акадэміі мастацтваў разгледзела Г. Адамовіч. Новае пакаленне па-новаму ўспрымае вобразна-мастацкі свет Купалы. У гэтым успрыняцці шмат спрошчанага, на першы погляд спрымітывізаванага. Але гэта ўжо незваротныя працэсы нашага часу.

Упершыню шаноўным гасцем і ўдзельнікам канферэнцыі быў знакаміты краязнаўца са Слоніма С. Чыгрын. Ён прэзентаваў сваю новую кнігу «Па слядах Купалы і Коласа», якая дасканала ўпісалася ў кантэкст Купалаўскіх чытанняў, і зборнік паэта-земляка Алеся Сучка, што надаўна пабачыў свет дзякуючы ягонай руплівасці.

Музей Цёткі, які працуе ў Астрынскай школе, уражвае і багатымі экспазіцыямі, і густоўным мастацкім афармленнем, і той прыемнаю атмасферай, якая там пануе. Экскурсію гэтым разам правяла ягоная загадчыца, настаўніца беларускай мовы і літаратуры А. Балабан. Тут беражліва захоўваецца ўсё, што звязанае з жыццём і творчасцю Цёткі, сабраныя матэрыялы літаратурнага краязнаўства. Захаваўся фотаальбом, у якім адлюстраванае адкрыццё музея. Традыцыйную стужку тады пераразаў А. Пяткевіч. Самым каштоўным экспанатам з'яўляецца сервант з дома Пашкевічаў, які цудам захаваўся і быў перададзены музею. Рэчы, да якіх дакраналіся рукі вялікіх Асобаў, маюць незвычайную сілу, бо ўвабралі іх энергетыку. Гаспадыня музея заўсёды запрашае юных наведнікаў дакрануцца да гэтай рэчы. І такая прапанова заўсёды ўспрымаецца з радасцю. Зрэшты, і сталымі наведнікамі таксама.

Вечаровая сяброўская сустрэча праходзіла ў той жа прыязнай атмасферы, як і ўся канферэнцыя. Выступалі нашыя шаноўныя госці, а гэта найперш дацэнт кафедры беларускай літаратуры Мазырскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І.П. Шамякіна Т. Нудзіна, якая ўжо пяты раз нязменна прысутнічае на Купалаўскіх чытаннях, выпускніца нашага ўніверсітэта, загадчык аддзела Інстытута мовы і літаратуры НАН Беларусі А. Манкевіч і іншыя. Слова ад імя студэнтаў хораша прагучала з вуснаў выдатніцы, актыўнай удзельніцы ўсіх факультэцкіх імпрэзаў Кацярыны Амбражэвіч.

Дзень атрымаўся надзвычай насычаным, плённым.

21 красавіка ў касцёле Дабравешчання Найсвяцейшай Дзевы Марыі адбылася памінальная служба «Вечны спакой дай ім...» Яну Луцэвічу і Алаізе Пашкевіч, праведзеная святаром і вернікамі грэка-каталіцкай гродзенскай парафіі.

Спадзяемся, што традыцыя правядзення Купалаўскіх чытанняў больш не перарвецца.

Ала ПЕТРУШКЕВІЧ,
г. Гродна

На магіле А. Пашкевіч у Старым Двары

Добрая пачварына Цмок

У рамках Міжнароднага дня музеяў 18 мая адбылося святкаванне «Ночы Цмока» ў філіяле Веткаўскага музея народнай творчасці імя Ф.Р. Шклярава. Пад фонавае гучанне музыкі («Тройца», «Guda» і інш.) каля музея пачынаюць збірацца людзі. Вітае цікаўны народ навуковы супрацоўнік музея і вядучы ў адной асобе Пятро Цалка і дае старт «Ночы». Першы ў праграме вечара – бард Аляксей Андрухін са стылізаванымі народнымі песнямі. Іх у рэпертуары выканаўцы безліч, у тым

падалёку стаялі і падпывалі, выклікае іх да сябе, і разам яны выконваюць народную песню акапэльна.

Працягвае своеасаблівы дыялог Аляксея з публікай Пятро расповедам пра Цмока. На яго думку гэта – добрая пачварына. Як парадаскальная добрая пачварына Цмок і на свет з’яўляецца не без парадксаў. Па-першае, павінен існаваць чорны певень (што само па сабе ўжо з’яўляецца рэдкасцю). Па-другое, гэты певень павінен знесці яйка (!), якое гаспадар або гаспадыня носіць пад рукой 40 дзён. З гэтага яйка вылупляецца яшчарка, якую патрэбна карміць салодкім, смачным (малачком, цукерачкай), і тады яна аддзячыць: вырасце і будзе насіць гаспадарам дабро – золата, срэбра, а галоўнае – збожжа, пнаолькі для беларусаў спакон вякоў галоўным багаццем з’яўляўся хлеб. Як бачым, стаўленне Цмока да сям’і было абумоўленае стаўленнем саміх гаспадароў да Цмока. У пацвярджанне гэтага Пятро прыводзіць апаведы, запісаныя ў вёсках за 10–20 кіламетраў ад Гомеля.

Прымае эстафету музычны гурт «Млын сонца», які ведае народную культуру знутры і заўсёды гатовы даць адчуць гэтую культуру іншым. Пад акампанемент ліры, дуды, домры, бубна,

флейты, барабана выконваюцца народныя песні, пасля чаго да музыкаў далучаюцца прадстаўнікі клуба гістарычнага танца «Бельфіорэ» ў сярэднявечных строях. Песенны паказ змяняецца танцавальным: тут і «Ойра», і «Падыспань», і танцы-творы з «Палацкага сшытка». Па-рознаму назіраюць за дзействам людзі: дзеці – з непрыхаванай цікаўнасцю і радасцю ў вачах, падлеткі – засяроджана, у дарослых не абыходзіцца без каментарыяў. «Неяк на тварах у танцораў малавата жыцця. Здаецца, калі б сам такія строі

Танцы паказвае клуб «Бельфіорэ»

віліся: з энтузіязмам да скокаў далучаюцца глядачы.

Але гэта яшчэ не ўсё. Эпоха Сярэднявечча знакамітая не толькі сваімі

ны адзін на адзін, быў прадэманстраваны і бугурт. Самі рыцары задаволеныя, што прымаюць удзел у пабоішчах. Як прызнаецца Ян Шарманаў (рыцар Ян), «гэтыя баі – выдатны спосаб для выйсця адрэналіну. Акрамя таго, баі з’яўляюцца своеасаблівым дапаможнікам па гісторыі. Праз фестывалі, дзе даводзіцца прымаць удзел, мы далучаемся да гістарычных рэаліяў, сягаем у ствараемую намі самімі эпоху».

Нарэшце, глядачы змаглі ўявіць сабе, як жа дыхае Цмок (а выдыхае ён, як вядома, полымя). Фаер-шоу – вогненнае відовішча – разгарнулася перад глядачамі сіламі прадстаўнікоў тэатра агню «Ateah».

Вось як значная колькасць каштоўнай відовішчнасці можа быць укладзена ў маленькі перыяд часу. Дзякуй арганізатарам!

Марына ДАВІДЗЮК,
г. Гомель
Фота айтара

А. Андрухін

ліку і такія, пад гарачыя рытмы якіх не-не ды і пачынаеш падтанцоўваць сам. Аляксей тым часам, заўважыўшы дзяўчатаў з «Талакі», што не-

Гурт «Млын сонца»

апануў – то і ажыў бы адразу, літаральна расцвіў бы» – «А мне як звычайнаму назіральніку вельмі цікава паглядзець і самі танцы, і падзвіцца на строі танцораў», – дзеляцца ўражаннямі жанчыны. Ды з місіяй сваёй – «завесці» публіку – гурты спра-

танцамі. Адзін з яе прадстаўнікоў – гэта рыцар. Наступнымі ў праграме вечара ствараюць атмасферу чальцы клуба гістарычнай рэканструкцыі «Старая вежа», якія прадставілі публіцы ваеннае пабоішча рыцараў-латнікаў. Сыходзіліся на рысталішчы воі-

«Нечужыя людзі...»

Штогод 18 мая свет адзначае Міжнародны дзень музеяў, і, як працяг святкавання, ужо колькі гадоў праводзіцца акцыя «Ноч музеяў». У гэты дзень, і ў гэтую ноч адбываюцца музейныя цуды, сюрпрызы і падарункі. Музеі свету адкрываюць фонды-скарбы, каб прадставіць самыя рэдкія, адметныя экспанаты.

Літаратурны музей Максіма Багдановіча – не выключэнне, да свайго прафесійнага свята супрацоўнікі падрыхтавалі выстаўку «Максім Багдановіч і Зоська Верас. Нечужыя людзі...». Упершыню наведнікам была прадастаўленая ўнікальная магчымасць убачыць адзін з самых апошніх мінскіх рукапісаў Максіма. Маленькая запісачка да сяброўкі, Людвікі Сівіцкай, вядомай пад псеўданімам Зоська Верас, напісаная ў Мінску ў 1917 годзе: «Сягоньня я пачуў, што «мая нешчасліва дзевачка», і думаю ўвесь вечар аб гэтым, але жывем мы, як чужыя людзі, і ні да чаго дадумацца не можна».

Гэты экспанат захоўваецца ў Беларускай дзяржаўнай архіве-музеі літаратуры і мастацтва, як многія іншыя рэчы

сям’і Багдановічаў. З фондаў Літаратурнага музея паэта ў выстаўцы былі прадстаўленыя: арыгінальныя фотаздымкі Максіма і Зоські, яе нататнікі, аўтографы, паштоўкі XIX–XX стст. з відамі гарадоў (Гродна, Вільня, Мінск), якія адыгралі вялікую ролю ў жыцці іх абодвух.

У Мінску восенню 1916 года яны пазнаёміліся, калі паэт пасля заканчэння Дзямідаўскага юрыдычнага ліцэя ў Яраслаўлі вырашыў вярнуцца на радзіму. Пасябравалі, разам працавалі ў Мінскім аддзяленні Беларускага таварыства дапамогі ахвярам вайны. Максім Багдановіч, Зоська Верас і трэці іх сябра, Аркадзь Смоліч, марылі аб заканчэнні вайны і з’яўленні беларускіх школ для дзетак, распачалі працу па стварэнні беларускай чытанкі. Яны ўдзельнічалі ў працы клуба інтэлігенцыі «Беларуская хатка», разам сустрэкалі Новы, 1917 год.

Былі ў іх суботнікі, не ў тым сэнсе, які знаёмы беларусам сёння, гэта былі сустрэчы па суботах, дзе танцавалі, чыталі вершы, спявалі. Гэтая простая запісачка Максіма да Зоські Верас з гульні ў пошту, але колькі пачуццяў абуджае яна ў душах сённяшніх бела-

русаў. Адчуваем разам з Паэтам боль за тое, што людзі на зямлі жывуць, як чужыя, не могуць знайсці агульнай мовы, не ўмеюць спачуваць... Максім, можна здагадацца, хацеў сказаць Зосьцы, што яны нечужыя адно адна-

му. Мы, беларусы XXI стагоддзя, ім – нечужыя...

Ірына МЫШКАВЕЦ,
загадчык навукова-экспазіцыйнага аддзела Літаратурнага музея Максіма Багдановіча

Верына вера

У гісторыі нашай Бацькаўшчыны ёсць і светлыя, і цёмныя старонкі. Калі першымі мы ганарымся і намагаемся зрабіць іх агульнавядомымі, то пра другія часта проста маўчым. Не тое каб яны не былі вартыя ўспамінаў, але некаторыя рэчы цяжка ўспамінаць. Хоць, напэўна, і трэба гэта рабіць, каб не паўтараць старых памылак.

Гісторыю, якую я хачу распавесці, расказала мне мая бабуля. Адбылося гэта ўжо больш як паўстагоддзя таму. Вера ў Бога тады дорага каштавала. Вядома, ужо не чала-

ўладкавалася працаваць на швейную фабрыку. Сірата з вёскі, з сям'і, у якой было сямёра дзяцей, яна шукала працу, каб не абцяжарваць старэйшых братоў і сясцёр і дапама-

ка, інакш атрымаць працу на ўрад ці было б магчыма. Яшчэ раней яна хацела паступаць у медыцынскае вучылішча, але без камсамольскага білета гэта ў яе не атрымалася.

Аднак ўсё патаемнае рана ці позна становіцца вядомым. Дазналіся і на фабрыцы, што Вера Лойка (гэта дзявочае прозвішча маёй бабулі) з тых самых «жудасных баптыстаў». І пачалося... Дакладней, пачалося ўсё яшчэ раней. Брыгады той фабрыкі, дзе працавала бабуля, змагаліся паміж сабою за званне «брыгады камуністычнай працы». І супрацоўнікам далі зразумець: калі «гэтая баптыстка» будзе з вамі працаваць, звання не дачкаецца. Таму працаваць бабулі не дазволілі ўвогуле. Але і не звольнілі. Яна два тыдні прыходзіла раніцай на працу і стаяла пасярод цэха. А пасля бабулю выклікаў дырэктар фабрыкі і запытаўся:

— Што, і далей будзеце ў Бога верыць?

— Навошта вы пытаецеся пра тое, што будзе далей? Я сёння веру, — адказала яна. Ведала, што можа пазбавіцца працы, была ўпэўненая, што так і будзе. Але ў Бога былі свае планы. Мая бабуля засталася працаваць на фабрыцы яшчэ некалькі гадоў, да таго часу, пакуль у яе не нарадзіўся сын. Бог ведае тых, хто верны Яму, і не пакідае іх ні ў якіх жыццёвых абставінах.

...А некалькі гадоў таму бабуля сустрэла адну са сваіх колішніх супрацоўніц, калі тая з малым унукам ішла ў храм.

**Ніна КАЗЛЕНЯ,
студэнтка Інстытута
журналістыкі БДУ**

Бабуля Вера (крайняя злева) з калегамі на працы

вечых жыццяў, але ўсё роўна — здароўя, працы і добрага (у вакач бездакорна правільнага савецкага грамадства) імені.

Мая бабуля, тады яшчэ зусім маладая дзяўчына, прыехала ў горад Баранавічы і

гаць малодшым. А яшчэ мая бабуля вырасла ў сям'і хрысціянскай — пяцідзясятнікаў, якіх на той час (ды і не толькі іх, а ўсіх хрысціянскаў увогуле) лічылі ворагамі народа. Толькі нейкім чудам тады не стала вядома, што мая бабуля не камсамол-

Юбілей музея

У светлы вясновы дзень 1992 года (пакуль не азмычыла чарнобыльская аварыя) ўрачыста быў адкрыты музей «Вілейшчына літаратурная». Дваццаць напружаных і цікавых гадоў працы далі свой плён.

У 2012 годзе напярэдадні свята ўстанову і музей наведала намеснік старшыні Вілейскага райвыканкама С. Дзяржэ, якая з цікавасцю азнаёмілася з экспазіцыямі і працай музея, акрэсліла накірункі дзейнасці на будучыню.

Свята пачалося з цікавай экскурсіі па музеі, якую праводзілі юныя экскурсаводы (вучні 2–10 класаў). Безумоўна, яны хваліліся — некаторыя выступалі ўпершыню. Потым свята доўжылася ў актавай зале. Літаратурную кампазіцыю прадставілі дзясяцікласнікі Анастасія Шалуха і Аляксандр Мікуцкі, а аўтар гэтага допісу прэзентавала сваю кнігу «П'ескі для школьнага тэатра». Выступіў таксама вучнёўскі калектыў пад кіраўніцтвам В. Ерашонак з п'ескай «Жорсткасць Лаўрука» і настаўніцкі — з п'есай «Адам Гурыновіч».

У Кажамыя падарыў нам «Віншавальную паэму». Шаноўныя госці М. Кутас, У. Цанунін, Г. Кутас, А. Ярашонак, К. Дубовік таксама папоўнілі музей новымі паэтычнымі творамі.

Галоўны спецыяліст аддзела адукацыі райвыканкама І. Бадзеева падаравала «Край верасовы» — зборнік літаратурных твораў педагогаў і вучняў агульнаадукацыйных устаноў Мінскай вобласці, кветкі і цукеркі экскурсаводам. Навуковыя супрацоўнікі Вілейскага краязнаўчага музея В. Коласава і В. Лапко таксама зрабілі музею шыкоўныя падарункі.

**Роза ШЭРАЯ,
кіраўнік народнага музея
«Вілейшчына літаратурная»
Фота Васіля ШЭРАГА**

Роза Шэрая (трэцяя справа)

Напярэдадні майскіх святаў у Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь адбылася прэс-канферэнцыя, на якой былі абвешчаныя вынікі штогадовага конкурсу «Дызайн уваходнага квітка-2012 у Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь».

У канферэнц-зале музея была разгорнутая выстаўка конкурсных працаў, а таксама мінулагадніх квіткаў пераможцаў. Сёлета

Квіток-пераможца

за ўзнагароды змагалася 48 твораў. На суд журы было прадстаўлена 70 эскізаў уваходнага квітка.

Галоўны прыз (грашовая прэмія, дыплом і каталог музея) атрымала дызайнер з Мінска Маргарыта Кана-

Новая візітная картка Нацыянальнага мастацкага музея

валава. У сваёй працы яна выкарыстала выяву фрагмента карціны Івана Хруцкага «Партрэт невядомай з кветкамі і садынай». Мэтры дызайну Алег Чарнышоў і Вячаслаў Семянько вышэйшую адзнаку прысудзілі квітку Вольгі Шыманка, дызайнера з Віцебска. Паводле аднадушнага меркавання прафесіяналаў эскіз Вольгі вызначаецца высокім ўзроўнем графічнага майстэрства. У мастацкім рапэрні яе эскіза выкарыстаны лацінка і кірыліца, квіток адпавядае патрабаванням да візітнай карткі Нацыянальнага мастацкага музея. Прыз глядацкіх сімпатый (грашовая прэмія, сертыфікат пераможцы, каталог музея і набор паштовак з творами са збораў музея) таксама атрымала Вольга Шыманка. Спецыяльны прыз дырэктара музея (сертыфікат пераможцы, альбомы па мастацтве і набор паштовак) быў прысуджаны Ганне Мельнічук, студэнтцы Віцебскага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта (спецыяльнасць — дызайн). Для Ганны — гэта першы ўдзел у конкурсе і першая творчая ўзнагарода.

Матэрыяльную падтрымку мерапрыемства забяспечыў генеральны

партнёр музея — Замежнае прыватнае прадпрыемства «Брытыш-Амерыкан Табака Трэйдінг Компані».

Свае меркаванні па выніках разгляду конкурсных працаў выказалі сябры журы: загадчык кафедры графічнага дызайну Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Вячаслаў Семянь-

ко, сябра савета грамадскага аб'яднання «Беларускі саюз дызайнераў», Алег Чарнышоў, загадчыца аддзела навукова-асветніцкай дзейнасці Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь Ірына Скварцова, начальнік аддзела па карпаратыўных сувязях «Брытыш-Амерыкан Табака Трэйдінг Компані» Сяргей Буры.

Квіток пераможцы сёлета года конкурсу будзе ва ўжытку да красавіка наступнага года.

**Наш кар.
Фота Наталі КУПРЭВІЧ**

Арганізатары конкурсу ўручаюць сертыфікат пераможцы Ганне Мельнічук (у цэнтры)

3 гісторыі навучальнай установы

Пра нашых выпускнікоў і не толькі...

Гісторыя складаецца з мноства імёнаў, фактаў, падзей. Але за кожным з іх стаяць канкрэтныя людзі з іх непаўторнымі лёсамі. Нашы прамы абавязак – помніць і ведаць нашу гісторыю. Гісторыя Маладзечанскага дзяржаўнага прафесійна-тэхнічнага каледжа – гэта гісторыя тых, хто тут вучыўся і хто працаваў. Таму мне хочацца раскажаць пра цікавых людзей, лёс якіх звязаны з нашай навучальнай установай.

Сярод выкладчыкаў і майстроў, якія працавалі ў розныя часы ў каледжы, 7 кавалераў ордэнаў і медалёў, 3 заслужаныя настаўнікі БССР, 1 выдатнік народнай адукацыі БССР, 2 заслужаныя работнікі прафтэхадукцыі БССР, 9 выдатнікаў прафтэхадукцыі БССР, 8 выдатнікаў прафтэхадукцыі СССР, 3 выдатнікі прафтэхадукцыі Рэспублікі Беларусь. 4 чалавекі былі ўдасцоеныя нагрудных знакаў.

А выпускнікі? Сярод былых навучэнцаў каледжа выдатныя кваліфікаваныя рабочыя кадры, прадпрыемствы, кіраўнікі прадпрыемстваў, вядомыя спартсмены і... нават спевакі. Выпускнікоў каледжа можна сустрэць усюды. Яны працуюць у сферы абслугоўвання, у гандлі, на будоўлі, у сельскай гаспадарцы, на самых розных прадпрыемствах Беларусі. І не толькі Беларусі. Былыя навучэнцы працуюць у Расіі, Казахстане, ва Украіне, у Літве і іншых краінах. Пра іх можна пачуць самыя цёплыя словы падзякі ад кіраўнікоў арганізацыяў і ўстановаў.

Не так даўно да нас завітаў былы выпускнік ПТВ № 87 прыборабудавання Данііл Пятровіч Таўкенёў. Ён пакінуў музей некалькі каштоўных прадметаў. Дарэчы, граматы і падзякі ад кіраўніцтва завода «Спадарожнік», дзе ён працаваў доўгі час, граматы Вярхоўнага Савета БССР, два медалі «Ветэран працы» і «За доблесную працу». Чым не гонар для музея?

А здымак 1966 года прынес у музей выпускнік самай першай групы ПТВ № 87 прыборабудавання Леанід Цімафеевіч Русак. На ім яго аднагрупнікі, выкладчыкі і майстры

вытворчага навучання. А яшчэ Леанід Цімафеевіч падараваў свой дыплом з «адзнакай», таксама граматы і кароткія ўспаміны.

Наведаў родную навучальную ўстанову і Васіль Паўлавіч Рысік. Ён пачынаў працу рабочым СПМК-49, затым быў прызначаны брыгадзірам СПМК-88. З'яўляўся дэлегатам ХХХ з'езда КПБ. Цяпер Васіль Паўлавіч на пенсіі, але ад актыўнага грамадскага жыцця не адыхоў.

Ганарымся мы таксама Пятром Вікенцьевічам Варатынскім, нашым выпускніком і былым кіраўніком МПМК-212.

Выкладчыкі фізкультуры і спорту Іван Іванавіч Зянько і Вячаслаў Міхайлавіч Дзеравянка з задавальненнем раскажваюць пра нашых спартсменаў. Сярод іх прызёр СССР па дзюдо Валерыя Бяркоўскі. Павел Соніч і Дзяніс Гіль – удзельнікі чэмпіянату свету па лёгкаатлетycznym кросе ў Бельгіі і Германіі, Аляксандр Сяўроў – удзельнік чэмпіянату све-

ту па лёгкаатлетycznym кросе ў Будапешце, Віктар Кулаковіч – у ЮАР. А вось Сяргей Тонкавіч – удзельнік пяці чэмпіянатаў свету па гравым спорце. Віталій Шаўлюк у 2010 го-

У. Александровіч з І. Рэзнікам і Р. Паўлсам

дзе прымаў удзел у чэмпіянаце свету па дзюдо ў Францыі і заняў 4-е месца. А вось Сяргей Карыцька, майстар спорту, выступае цяпер за зборную Рэспублікі Беларусь па футболе.

Уладзімір Пятровіч Наркевіч скончыў наш каледж (тады ПТВ № 21) у 1973 годзе, затым паступіў у Ленінградскае вышэйшае ваеннае інжынерна-будаўнічае вучылішча. А далей было размеркаванне на касмадром Байканур, дзе ён працаваў 10 гадоў. Уладзімір Пятровіч сустракаўся з касманаўтамі, з

многімі пасябраваў. Ён палкоўнік у адстаўцы, цяпер жыве ў Маскве, але не забывае пра свой родны куток. Прыязджаючы на Маладзечаншчыну, наведвае і наш каледж. Вось і сёлета чакаем Уладзіміра Пятровіча.

Трымаю ў руках фотаздымак нашага выпускніка Уладзіміра Александровіча з мэтрамі савецкай эстрады Раймондам Паўлсам і Ілём Рэзнікам. Дарэчы, Уладзімір скончыў нашу навучальную ўстанову ў

мір з'яўляецца лаўрэатам 14-ці Усерасійскіх і міжнародных конкурсаў вакальнага майстэрства. У яго рэпертуары творы Глінкі, Шуберта, Шастаковіча, Чайкоўскага і многіх іншых кампазітараў. Ён выдатна выконвае раманы, любіць савецкую эстраду, спявае песні з рэпертуару Юрыя Гуляева, Валерыя Абадзінскага, Мусліма Магамаева і іншых. Яго сустрэча з Паўлсам і Рэзнікам адбылася ў Маскве ў 2010 годзе пад час канцэрта «Два маэстры: вяртанне легенды», дзе Уладзімір паспяхова дэбютаваў з двума песнямі гэтых аўтараў.

Заўважу, што ёсць сярод нашых выпускнікоў і педагогі. Нягледзячы на тое, што праца педагога даволі складаная, патрабуе неверагоднага цяплення, шмат часу, некаторыя нашыя выпускнікі звязалі свой лёс з педагогікай, пайшлі па шляху старэйшых калег. Пайшлі ўпэўнена, прадаўжаючы лепшыя традыцыі педагогічных калектываў, упісваючы сваю старонку ў біяграфію педагогікі. А прыйшлі яны напачатку да нас атрымаць толькі адну з рабочых прафесіяў. Сустрэча ж з майстрамі, педагогамі нашай навучальнай установы, напэўна, перавярнула ў іх жыцці многае.

Так, Марына Пінчук (выпуск 1986 года), атрымаўшы ў нас прафесію слесара кантрольна-вымяральных прыбораў і крыху папрацаваўшы па спецыяльнасці, зразумела, што яе прызначанне ўсё-такі педагогіка. Цяпер нашая выпускніца працуе настаўніцай у адной са школ Маладзечна. Працуе шчыра, аддана і вельмі любіць сваю прафесію.

Сярод выпускнікоў каледжа дзясяткі кавалераў ордэнаў і сотні медалёў. Напрыклад, нашы выпускнікі В.К. Бярэзін, В.І. Лаўроўскі, Л.М. Дылеўскі ўзнагароджаныя ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, В.Д. Рабецкая – ордэнам Дружбы народаў, Л.А. Бельская – ордэнам «Знак Пашаны». Праўда, невядома, дзе цяпер яны жывуць і як склаўся іх лёс. Але мяркую, што хто-небудзь з іх ці іншых нашых выпускнікоў прачытае чарговы артыкул «Краязнаўчай газеты» і адгукнецца.

Наталля СЯНЬКО,
выкладчыца
Маладзечанскага
дзяржаўнага
прафесійна-тэхнічнага
каледжа

Заняткі ў каменнай майстэрні

* Працяг тэмы. Пачатак глядзіце ў мінулым нумары – артыкул «Не проста былое ПТВ»

Дзе варта пабываць

Спектакль у абарону

1 і 2 чэрвеня ў Міжнародны дзень абароны дзяцей у Мінску будзе прадстаўленая адноўленая версія музычнага спектакля «Маё сэрца б'ецца», прэм'ера якога адбылася тры гады таму. Гэта гісторыя, дзе галоўныя дзейныя асобы – дзеці. Сэрца чалавека пачынае біцца ўжо на чацвёртым тыдні яго існавання. Дзіця яшчэ не нарадзілася, але ўжо вызначаныя рысы яго твару, колер вачэй, тэмперамент і інш. Арганізатары праекта «У абарону жыцця!» ужо цягам васьмі гадоў імкнуча ўзняць свой голас у абарону ненароджаных дзяцей – адной з самых безапаможных катэгорыяў грамадства.

Акцыю падтрымалі Аляксандр Патліс, Данііл Казлоў, гурты «Sprasenie», «Novi Ierusalim», «Псалмяры», «Эдэм», «Чэснае Слова», акцёр Павел Харланчук і інш.

Спектакль з'яўляецца не адзіным мерапрыемствам у гэтым годзе. Сумесна з парталам Ребёнок.ру арганізаваны конкурс дзіцячых фотаздымкаў «Калі я вырасту...» і працягнецца супрацоўніцтва з арганізатарамі конкурсу дзіцячага малюнка «Свет з марай».

Кніга Уршулі Радзівіл

У рамках Года кнігі з 18 мая па 18 чэрвеня ў музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі ладзіцца «Выстаўка адной кнігі», прымеркаваная да Міжнароднага дня музеяў.

Экспануецца адно з найпрыгажэйшых выданняў XVIII стагоддзя – «Камедыі і трагедыі» Францішкі Уршулі Радзівіл. Кніга экспануецца надзвычай рэдка, а выстаўка з'яўляецца выключнай магчымасцю пабачыць на ўласныя вочы старадрук, якога больш нідзе няма.

«Камедыі і трагедыі» – збор драматычных твораў Францішкі Уршулі Радзівіл, жонкі вялікага гетмана літоўскага Міхала Казіміра Рыбанькі. Княгіня вядомая найперш як стваральніца ў нявіжскай рэзідэнцыі Радзівілаў самабытнага тэатра, для якога пісала п'есы і ставіла іх на сцэне. Змест тэатральнага рэпертуару складалі творы Уршулі, апублікаваныя ў Нявіжскай друкарні, адкрытай не без удзелу княгіні. Першае нявіжскае выданне збору твораў «Камедыі і трагедыі» вельмі рэдкае. Нацыянальная бібліятэка Беларусі захоўвае адзіны ў Беларусі экзэмпляр другога выдання «Камедыі і трагедыі» (Жоўква, 1754). Яно мае цікавыя гравюры, разнастайныя застаўкі і канцоўкі, выкананыя гравёрам Міхалам Жукоўскім.

Які вогнетушыцель выбраць?

Найбольш традыцыйным сродкам для тушэння пажару з'яўляецца гідрант, ён ёсць ва ўсіх грамадскіх будынках, акрамя склада, дзе захоўваюцца матэрыялы, што рэагуюць з вадой (бензін, саларка). Ён мусіць знаходзіцца ў лёгкадаступных месцах і заўсёды быць падрыхтаваным да выкарыстання. Задача гідранта – падача вады ў вялікім аб'ёме, калі неабходна патушыць звычайныя матэрыялы: дрэва, салому, паперу, тканіну. Але не выкарыстоўваецца пры тушэнні электрычнай апаратуры, што знаходзіцца пад напружаннем, а таксама гаручых вадкасцяў (бензін, ацэтон, спірт) і для тушэння рэчываў, што пры рэакцыі з вадой выдзяляюць таксічныя або гаручыя газы (сода, калій, карбіт кальцыя).

Вогнетушыцелі бываюць розных тыпаў, але не ўсе выкарыстоўваюцца для ліквідацыі пажару ў самым пачатку. Для дасягнення найлепшага выніку неабходна:

- выбраць адпаведны тып вогнетушыцеля;
- знайсці такое месца для вогнетушыцеля, каб ён заўсёды быў пад рукой;
- колькасць вогнетушыцеля павінна адпавядаць патэнцыйным памерам пажару і зоны, якая мусіць знаходзіцца пад кантролем.

Праверка працаздольнасці вогнетушыцеля павінна здзяйсняцца не менш аднаго разу на паўгода.

Парашковы вогнетушыцель змяшчае карбанат соды, што тушыць полымя і перашкаджае доступу кісларода, які знаходзіцца ў паветры. Ён можа выкарыстоўвацца ў любым выпадку, але памятайце, што парашок патрабуе акуратаўнай прыборкі. Прыдатны таксама, каб трымаць яго ў машыне. Гэты тып вогнетушыцеля найбольш аптымальны як па кошце, так і па эфектыўнасці. Але ў закрытых памяшканнях ім трэба карыстацца

акуратна з-за шкоднага ўздзеяння на органы дыхання.

Пенна-хімічны вогнетушыцель. Пад час выкарыстання яго хімічныя складнікі спалучаюцца з паветрам і ўтвараюць вуглекіслы ангідрыд, што пакрывае матэрыял, які гарыць. Акрамя таго, вадкасная частка пены, калі выпарваецца, забірае цяпло і ахалоджвае паліва. Гэтая сістэма лепшая за водны вогнетушыцель тым, што пена, плаваючы на паверхні, як бы душыць пажар, а калі вада пагружаецца на дно, ён не аказваючы ўплыў на паверхню, якая гарыць. Ён не выкарыстоўваецца ў месцах, дзе знаходзяцца машыны і абсталяванне.

Вуглекіслотны вогнетушыцель змяшчае вуглекіслы ангідрыд. Ён ідэальны для любога пажару: не наносіць шкоды абсталяванню і матэрыялам. Так як вуглекіслы ангідрыд не праводзіць электрычнага току, яго можна выкарыстоўваць для тушэння электраабсталявання, нават калі яго пад напружаннем. Газ, што выходзіць з вогнетушыцеля, не таксічны, але ўдушлівы. Таму памяшканні, дзе ён быў выкарыстаны, неабходна праветрыць.

Для тушэння пажару можна выкарыстоўваць і іншыя падручныя сродкі. Напрыклад, любую несінтэтычную накідку, якая тушыць агонь, перапыняючы доступ паветра да прадметаў, што гараць. А таксама выкарыстоўваецца пясок і глеба, калі неабходна патушыць гаручыя вадкасці ці матар машыны.

Можна выкарыстоўваць і звычайную мятлу, абматаўшы яе вільготнай анучай. Нягледзячы на прастату гэты метад даволі эфектыўны. Такім жа чынам можна выкарыстоўваць зялёныя галінкі, мокрыя анучы, наматаныя на звычайную палку.

Вольга ЦЫНКЕВІЧ,
інспектар ЦРАНС г. Мінска

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

МАЛАРЫТА – горад, цэнтр раёна, на р. Маларыта. За 52 км на паўднёвы ўсход ад Брэста. Чыгуначная станцыя на лініі Брэст–Ковель. Аўтадарогамі звязаны з Брэстам і Ковелем.

Мясцовасць у наваколлі горада была заселеная ў глыбокай старажытнасці, аб чым сведчаць шматлікія селішчы, курганы і гарадзішчы. У 1965 г. непадалёк Маларыты быў знойдзены крамянёвы кінжал, які на

Помнік загінулым у 1920 г. байцам бронецягніка № 56 «Коммунар»

думку вучоных датуецца 1800–1500 гг. да н.э. Упамінаецца ў 1546 г. пры апісанні мяжы між ВКЛ і Каронай Польскай. У 1566 г. вядомая як каралеўская вёска Рыта Малая Палескай воласці Берасцейскага павета Вялікага Княства Літоўскага. Згодна з рэвізіяй Берасцейскага староства – 36 двароў, 59 сем'яў, працаваў вадзяны млын, 2 валокі зямлі належалі царкве, каралеўская (дзяржаўная) ўласнасць. У 1682 г. – 42 аседлыя гаспадаркі, 38 валокаў зямлі (2 належалі царкве). У 1768–1790 гг. у вёсцы дзейнічалі металургічная мануфактура і медны завод. Пасля трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай (1795) у складзе Расійскай імперыі, сяло ў Брэсцкім павеце. Напрыканцы 1795 г. Кацярына II падаравала сяло генерал-лейтэнанту Мікалаю Ланскому. У 1803 г. тут адкрытае земскае народнае вучылішча. У 1860-я гг. было 540 рэвізскіх душаў, Маларыта адносілася да маентка Збураж памешчыка Нефядовіча. Дзейнічала праваслаўная царква. У 1897 г. у сяле было 1 275 жыхароў, 203 двары, 2 тартакі, шпалапрапітны завод, цагельня, вятрак. З 1905 г. працавала аддзяленне сувязі. Дзейнічаў лесапільны завод, які ў 1901 г. належаў мяшчаніну С. Кагану, з 1907 г. – М.І. Апа-тоўскаму. Побач знаходзілася чыгуначная станцыя. З 1921 г. у складзе Польшчы, цэнтр гміны Брэсцкага павета. Паводле перапісу, у мястэчку было 266 двароў, 1 791 жыхар, з іх 939 праваслаўных, 98 каталікоў,

Свята-Мікалаеўская царква

753 іўдзеі. З 1924 г. працаваў санаторый для хворых на сухоты. З 1939 г. рэгіён увайшоў у БССР, у складзе Брэсцкай вобласці. З 15 студзеня 1940 г. гарадскі пасёлак, цэнтр раёна. У Вялікую Айчынную вайну з чэрвеня 1941 г. да 20 ліпеня 1944 г. акупаваная нямецка-фашысцкімі захопнікамі, якія загіблі тут 1 200 жыхароў. У 1959 г. насельніцтва 3 400 чалавек. З снежня 1962 г. да студзеня 1965 г. у Брэсцкім раёне. З 23 снежня 1970 г. горад.

Збярося помнік драўлянага дойлідства 2-й пал. XIX ст. – Свята-Мікалаеўская царква, захаваліся асобныя будынкі 1-й пал. XX ст. У горадзе ёсць помнікі на брацкай магіле танкістаў, якія загінулі пры вызваленні Заходняй

Беларусі ў 1939 г., на брацкай магіле 151 савецкага воіна і партызана Вялікай Айчынай вайны, на магіле 2 800 ахвяраў фашызму.

Дзейнічаюць 3 сярэднія школы і пачатковая школа-сад, ліцэй, СПТВ механізацыі сельскай гаспадаркі, школа мастацтваў, 2 бібліятэкі, Дом культуры, Цэнтр народнай творчасці, музычная школа. Пры раённым Доме культуры працуе Маларыцкі народны аркестр народных інструментаў, створаны ў 1979 г., з 1981 г. мае званне народнага. Штогод у горадзе праводзіцца Маларыцкі міжнародны марафон.

У 2009 г. у горадзе налічваецца 11 700 жыхароў.